

<https://doi.org/10.18778/0208-6034.19.10>

Tadeusz Grabarczyk

Z DZIAŁALNOŚCI STUDENCKIEGO RUCHU NAUKOWEGO

Początki studenckiego ruchu naukowego sięgają schyłku 1945 r. Wtedy przy Zakładzie Prehistorii Uniwersytetu Łódzkiego powstaje Koło Miłośników Prehistorii Studentów Uniwersytetu Łódzkiego. Tworzą je nie tylko studenci, których głównym kierunkiem studiów jest archeologia, ale także przedstawiciele innych – najczęściej pokrewnych – kierunków. Od samego też początku członkowie Koła aktywnie uczestniczyli w życiu naukowym łódzkiego ośrodka archeologicznego. Podkreślić należy, że nie ograniczała się ta działalność jedynie do współpracy z Zakładem Prehistorii. Wypada przypomnieć, że prof. K. Jażdżewski kierował wówczas jednocześnie placówką uniwersytecką i muzealną (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne), a także – w latach późniejszych – wchodził w skład Kierownictwa Badań nad Początkami Państwa Polskiego. Dlatego też granice instytucjonalne między łódzkimi jednostkami archeologicznymi były dość płynne i próby ustalenia, czy np. konkretne stanowisko było badane przez Uniwersytet, Muzeum czy Kierownictwo Badań, są z góry skazane na niepowodzenie.

Zdobycie przez Koło już w 1946 r. samochodu terenowego marki „Fordson”, pochodzącego z demobilu, pozwoliło na znaczną samodzielność finansową. Samochód był wypożyczany różnym instytucjom (Uniwersytet, Muzeum) na badania wykopaliskowe. Uzyskane środki pozwalały na prowadzenie własnych prac badawczych, m. in. cmentarzyska z okresu wpływów rzymskich w Woli Błędowej i cmentarzyska wczesnośredniowiecznego w Buczku¹. Pierwsze pionierskie lata związane są z działalnością tak znanych później osób jak J. Kamińska, A. Nadolski, A. Gardawski, M. Rutkowska (Chmielewska), W. Chmielewski, A. Abramowicz, J. Kmieciński, J. Trzeciakowski, T. Poklewski, B. Lepówna i A. Zbierski. Jako członkowie Koła czynnie uczestniczyli w pracach wykopaliskowych na terenie wczesnośredniowiecznego

¹ A. N., *Prace Koła Miłośników Prehistorii Studentów UŁ*, „Z Otchłani Wieków” [dalej ZOW] 1950, R. XIX, z. 5-6, s. 111.

Gdańska oraz na cmentarzysku z tego samego okresu w Lutomiersku², a także w opracowaniu materiałów pochodzących z tych prac. Organizowano szereg wycieczek badawczych, właśnie dzięki posiadaniu własnego środka transportu³.

Przez cały ten pierwszy okres kuratorem Koła był prof. K. Jażdżewski. Od 1952 r. następuje znaczne ograniczenie działalności zarówno Koła, jak i jego kuratora. Koło Miłośników Prehistorii, które początkowo działało w ramach „Bratniaka”, zostaje włączone do Stowarzyszenia Kół Naukowych Uniwersytetu Łódzkiego. Stowarzyszenie to narzuciło ramowy program działań i statut wszystkim kołom uczelnianym, co doprowadziło w efekcie do szybkiej ich likwidacji. Teraz można było już tylko działać w jednej, masowej organizacji jaką był Związek Młodzieży Polskiej⁴. W tym samym czasie zostaje zawieszona rekrutacja na kierunku archeologii, co wiązało się przede wszystkim z osobą prof. K. Jażdżewskiego, wyjątkowo niewygodną dla ówczesnych władz.

I dopiero październikowa odwilż okazała się łaskawa dla łódzkiej archeologii. W październiku 1956 r. wznowiono przyjęcia na studia. Po kilku latach (w 1960 r.) rozpoczęło działalność Koło Naukowe Studentów Archeologii. Współpracowano głównie z Katedrą Archeologii w badaniach cmentarzyska z kręgami kamiennymi w Węsiorach i później, przez długie lata, podobnego obiektu w Odrach. Organizowano zebrania naukowe i sesje. W 1961 r. na ogólnopolskiej sesji kół naukowych w Poznaniu brali udział członkowie naszego koła otrzymując 3 pierwsze miejsca za wygłoszone tam referaty (A. Polkowski, A. Nowakowski, R. Mazurowski). W 1963 r. na podobnej sesji w Toruniu otrzymano II nagrodę (M. Głosek) i rok później w Lublinie ponownie I nagrodę (M. Samol). Nadmienić wypada, że Koło prowadziło samodzielne badania powierzchniowe w latach 1964–1965 w dorzeczu Neru. Materiały z nich zostały przekazane do Katedry.

W sierpniu 1968 r. koło zorganizowało Międzynarodowy Obóz Studentów Archeologii w Odrach. Uczestniczyła w nim młodzież akademicka z ZSRR, NRD, Szwecji, Norwegii i Danii. W maju 1969 r. odbyło się w Łodzi międzynarodowe sympozjum studentów archeologii, które także zorganizowało wspomniane Koło. Spotkanie było poświęcone szeroko pojętej problematyce pradziejów basenu Morza Bałtyckiego.

² K. Jażdżewski, *Stan i działalność łódzkiego ośrodka badawczego w 1948 r.*, ZOW 1948, R. XVII, z. 5–6, s. 73–91.

³ A. Nadolski, *O organizacji samochodowych wycieczek badawczych*, ZOW 1947, R. XVI, z. 11–12, s. 164–167; W. Chmielewski, *Badania terenowe łódzkiego ośrodka prehistorycznego w roku 1949*, ZOW, R. XIX, z. 5–6, 1950, s. 95–102.

⁴ Dziękuję uprzejmie p. prof. A. Abramowiczowi za udzielenie wywiadu w dniu 17 XII 1993 r. dotyczącego tej problematyki.

Potrzeba współdziałania wszystkich polskich kół archeologicznych spowodowała powołanie w 1969 r. Komitetu Koordynacyjnego Studentów Archeologii, którego pierwszymi przewodniczącymi byli działacze naszego Koła (F. Cemka, K. Walenta, J. Maik, L. Wojda). Około 1978 r. działalność Komitetu – niestety – ustała⁵.

W latach osiemdziesiątych do chwili obecnej Koło Naukowe działa już tylko w strukturze uczelni, współpracując z Katedrą Archeologii m. in. poprzez zorganizowanie obozu studenckiego w Leśnie w 1979 r. czy współudział w badaniach osady wielokulturowej w Lutomiersku-Koziówkach w latach 1989–1990. Organizuje wycieczki badawcze po różnych regionach Polski, a także sporadycznie bierze udział w sympozjach zagranicznych, m. in. w Szombathely na Węgrzech w 1988 r. Od 1992 r. nowy zarząd znacząco zintensyfikował aktywność Koła. Teraz stałym elementem są organizowane co 2 tygodnie zebrania naukowe z udziałem pracowników Katedry oraz archeologów spoza łódzkiego ośrodka. Istnieją wszelkie podstawy by wierzyć, że to nowe pokolenie potrafi nawiązać do wielkich tradycji założycieli, a także rozmachu lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych.

⁵ Materiały w archiwum Katedry Archeologii UŁ.